

Revize mincovního nálezu z Chlumu u Rašovic (okr. Rychnov nad Kněžnou)

Vojtěch Brádle

Abstract: The Coin Hoard from Chlum u Rašovic (Rychnov nad Kněžnou Distr.) Revisited

A container comprising an unknown number of coins was found on the Chlum Hill near Rašovice probably in 1915 during forestry work. The hoard was dispersed after its discovery. Today, only 22 pieces dated to the 14th and 15th centuries survive. They are stored in the numismatic collection of the Museum of East Bohemia in Hradec Králové.

Keywords: Chlum u Rašovic; 14th and 15th centuries; Prague groschen; four-strike penny; coin find

Návrší Chlum se z větší části rozkládá na katastrálním území Rašovice u Týniště nad Orlicí (okr. Rychnov nad Kněžnou), jeho svahy však částečně náleží k sousedním katastrům Čestice u Častolovic a Olešnice u Rychnova nad Kněžnou (oba okr. Rychnov nad Kněžnou). V prostoru tohoto kopce došlo v minulosti k objevu mincovního depotu, o němž základní informace publikoval Jaroslav Šůla.¹ Revize daného nálezu je předmětem předloženého příspěvku.

Podle J. Šůly byl hrníček s neznámým množstvím mincí nalezen při lesních pracích na lokalitě „Bartošova hranice“ v roce 1910. Jak sám uvádí, tyto údaje získal z pozdějšího zápisu z roku 1927 v rašovické obecní kronice. Nálezci si mince údajně rozdělili, nádobku měli zahodit. Část ražeb posléze daroval František Hloušek škoře v Rašovicích, kde se ovšem v době Šůlova bádání již nenacházely.

Naopak bylo Šůlovi známo uložení některých mincí v muzeích v Týništi nad Orlicí a Kostelci nad Orlicí. V prvním si jich prohlédl šest, které popsal následovně:

Štýrsko, Arnošt Železný (1406–1424), feník (1).

Bavory-Landshut, Jindřich IV. (1393–1450), feník Sirový č. 68 (1).

Bavory-Mnichov, Štěpán II. (1347–1375), feník Sirový č. 53 (1).

Dolní Rakousy, Albrecht V. (1411–1439), půlfeník (1), půlfeník s písmeny F-I-R (1); feník, varianta nečitelná (1).

V muzejních (blíže nespecifikovaných) záznamech byl jejich objev datován do roku 1920.

¹ Šůla 1966, s. 41, č. 73.

Ražby z nálezu přechovávané v kosteleckém muzeu si J. Šůla vzhledem k převádění sbírek do Rychnova nad Kněžnou fyzicky prohlédnout nemohl a musel se spokojit s opsáním údajů z inventáře ke čtveřici dohledaných položek, zahrnujících celkem 11 mincí:

3418 Čechy, Václav IV. (1378–1419), praž. groš (7)

3578 feniky ze začátku XIV. století (?) (2)

3576 Dolní Rakousy, Albrecht V. (1411–1439), fenik „kol r. 1420“ (1)

3579 Dolní Rakousy, Fridrich V. (1463–1493), fenik „1460“ (1).

Dle příslušných zápisů byly objeveny v dubnu 1915. Na základě torzovitých informací o depotu Šůla jen obecně konstatoval, že šlo o hotovost z 15. století, mj. s hojným zastoupením rakouských fenikových ražeb.²

Od publikování citované práce se tímto nálezem prakticky nikdo blíže nezabýval, takže až do současnosti nebyly informace o něm nijak doplněny, resp. nebyly vyjasněny některé sporné údaje. I když ani dnes o depotu nevíme zdaleka vše, přece jenom můžeme jeho dřívější popis v různých směrech rozšířit.

Začneme nálezovými okolnostmi. Zde jsme do značné míry odkázáni na stručný zápis v rašovické obecní kronice, uložené ve Státním okresním archivu Rychnov nad Kněžnou.³ Nelze však ztráct ze zřetele, že vznikl až s delším časovým odstupem od objevu. Prvotním nálezcem mělo být nejmenované děvče pracující na Chlumu na nové pasece „při Bartošově hranici“, které vykoplo ze země „hrníček se starými penězi“. Jak již uvedl J. Šůla, údajně se tak stalo v roce 1910. Na lokalitě se evidentně nacházelo více osob, které si neznámé množství mincí rozdělily. O osudu nádoby (jejím pohození) se tu nic nepíše. Dodatečně v místě nálezu kopal výše zmíněný F. Hloušek, kterému se podařilo dohledat ještě nějaké ražby, aniž by byl vyčíslen jejich počet. Tyto věnoval později rašovické škole. Mělo jít o „peníze z doby krále Václava II. r. 1297“, údaj byl následně opraven na „vídeňské groše ze 14. stol.“.

Navzdory nejasnému určení ražeb můžeme soudit, že mince věnované rašovické škole jsou prakticky jistě alespoň částečně totožné s těmi, které posléze v týništském muzeu studoval J. Šůla. Tento závěr můžeme opřít v první řadě o dohledaný záznam, v němž se mezi dary za léta 1953–1954 uvádí akvizice od tamní školy v podobě „7 kusů vídeňských krejcarů z r. 1560“ vykopaných v lese na Chlumu. Jejich detailní popis měla obsahovat školní kronika.⁴ Ta by nás v dané věci zbavila malého zbytku pochybností a zároveň bychom mohli potenciálně zjistit, o jakou minci se jednalo v případě jednoho kusu, který nebyl J. Šůlou prohlédnut. Bohužel aktuální uložení knihy neznáme.⁵

² Šůla 1966, s. 41, č. 73.

³ *Pamětní kniha Rašovice*, s. 18. Děkuji pracovníkům Státního okresního archivu Rychnov nad Kněžnou za jejich pomoc stran dohledávání materiálů se vztahem k rozebíranému nálezu a institucím, v nichž byly mince z depotu přechovávány.

⁴ *Zpráva muzeum Týniště*, nestr.; Brádle 2023, s. 143.

⁵ V rychnovském archivu se kronika nenachází.

Jiný zápis o nálezu se v dokumentaci muzea v Týništi nad Orlicí dosud dohledat nepodařilo. Vzhledem k pozdnímu získání ražeb bychom neměli přeceňovat správnost výše poznamenané datace jejich objevu do roku 1920, byť zdroj této informace k dispozici nemáme. V současné době nedisponujeme ani mincemi samotnými. Týništské muzeum bylo totiž ještě před rozhodnutím o jeho zrušení (1981) a převedením zdejších sbírek do jiných institucí opakovaně vykradeno a předmětem krádeží byly mimo jiné mince.⁶ Tento osud potkal i ražby vykopané na Chlumu, které se již neobjevují v zinventarizovaném torzu tamní numismatické sbírky.⁷

Souvislost mezi mincemi věnovanými rašovické škole a ražbami v týništském muzeu dále potvrzuje dopis ředitele školy v Rašovicích Josefa Runkase z 31. května 1964, adresovaný J. Šůlovi. V něm dotyčný sice uvádí, že v její kronice žádný záznam o nálezu není, ale ve školním inventáři objevil zápis o daru 32 stříbrných mincí od Karla Hlouška v roce 1922. Podle dodatečné poznámky dopsané do knihy učitelem Vítem Kudláčkem, který měl na škole působit v letech 1950–1958, byla jejich část předána právě do muzea v Týništi nad Orlicí. J. Runkas přitom doplňuje, že při svém nástupu (1958) již žádné stříbrné mince nepřejal, a V. Kudláčka také označil za autora výše zmíněné opravy určení mincí v obecní kronice.⁸

Nyní svou pozornost obrátíme k ražbám v kosteleckém muzeu. Ty zmiňuje soupis tamních sbírek dle stavu ke konci roku 1944, jenž se dnes nachází v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.⁹ V něm je uvedeno celkem sedm položek se vztahem k revidovanému nálezu.¹⁰ Čtyři z nich byly známy už J. Šůlovi, který ovšem čerpal z jiné evidenční knihy, a to specializovaného inventáře mincí.¹¹ Práce na něm ale nebyly nikdy dokončeny, takže nezahrnuje zápisy o všech kusech ve sbírce¹² a chybí i některé z těch týkajících se nálezů z Chlumu. Podle první zmíněného soupisu jde o položky č. 384 (3745), 552 (3911) a 578 (3937). Ty jsou v něm popsány takto:

384 (3745) *Pfeník po roce 1404 Bavorsy Landshut – Jindřich IV. 1393–1450*
 552 (3911) *1 praž. groš, 5 rak. feníků ze XIV stol, 2 bav. feníky z poč. XIV. stol.*
 578 (3937) *Bavorsy Mnichovský feník Arnošt I s bratrem Adolfem 1397–1438.*

⁶ Procházka 2001, s. 14.

⁷ Brádle 2023, s. 144–145. Od publikování citovaného příspěvku se podařilo k otázce krádeže numismatické sbírky týništského muzea a k dalšímu nakládání s jejím zbytkem zjistit z nově dohledaných písemných pramenů řadu cenných, dříve neznámých skutečností. Aktuálně je v přípravě článek, který bude zaměřen právě na tuto problematiku.

⁸ *Archív numismatika Hradec Králové*, dopis z 31. května 1964. Bohužel vzhledem k nemožnosti prostudovat zmiňovanou rašovickou školní kroniku nelze v současnosti říci, zda obsahovala nějaký záznam o nálezu a bližší popis mincí, či nikoliv. Obdobně není možné spolehlivě identifikovat dárci, kterým mohl být F. Hloušek, nebo K. Hloušek.

⁹ *Přehled inventarisace Kostelec*. Za možnost prostudovat písemné materiály ke kostelecké sbírce uložené v rychnovském muzeu děkuji Mgr. Tomáši Zelenkovi, Mgr. Tereze Vinterové a Ing. Tereze Zemánkové.

¹⁰ *Přehled inventarisace Kostelec*, s. 17, č. 56 (3418), s. 28, č. 214 (3576), 216–217 (3578–3579), s. 40, č. 384 (3745), s. 52, č. 552 (3911) a s. 54, č. 578 (3937).

¹¹ *Inventář mincí Kostelec*, nestr., č. 56 (3418), 214 (3576) a 216–217 (3578–3579).

¹² Brádle 2020, s. 152.

Místo nálezu je u jednotlivých záznamů uvedeno různě: *Rašovice* (56/3418), *u Rašovic* (216/3578), *z Rašovic na Chlumu v lese* (552/3911), *na Chlumu u Čestic* (214/3576 a 384/3745), *na Chlumu za Česticemi* (217/3579 a 578/3937). Datace se objevuje jen u některých, a to rok 1915 (56/3418) nebo častěji *duben 1915* (214/3576, 384/3745 a 578/3937). Také původní vlastníci mincí byli jmenováni pouze v některých případech: *Růžena Bartáková z Čestic* (217/3579, 384/3745 a 578/3937), *starosta Vogel z Čestic* (216/3578),¹³ *Ješina* (552/3911).

V roce 1963 byl podán návrh na zrušení muzea v Kostelci nad Orlicí a nejen mincovní materiál byl posléze předán do Rychnova nad Kněžnou. Jeho podstatná část zde byla uložena do roku 1987, kdy byl realizován další převod, a to do dnešního Muzea východních Čech v Hradci Králové (dále jen MVČ HK).¹⁴ Jeho součástí bylo i všech sedm položek zachycených v přehledovém soupisu kostelecké sbírky. Do královéhradecké evidence byly zapsány jako přírůstkové číslo H317/1987. V předávacím seznamu sice nebyl jejich náleznový původ poznamenán, ale zahrnoval odkazy na zmiňovaný soupis.¹⁵ Díky tomuto faktu nepředstavovalo jejich ztotožnění s daným nálezem větší problém.

Navíc spolu s mincemi byly předány staré podložní lístky, které umožňují částečně doplnit informace zapsané v evidenčních knihách. Nejvýznamnější údaj nacházíme na lístku k položce č. 56 (3418), kde je uvedeno konkrétní datum objevu, a to 10. duben 1915. Díky jinému lístku víme, že i položku č. 214 (3576) kosteleckému muzeu darovala R. Bartáková z Čestic, která podle dalšího lístku do sbírky věnovala také minci vedenou pod č. 44 (3406) s poznamenaným původem jako *nález v dubnu 1915 na Chlumu za Česticemi*. Ani do jedné z citovaných evidenčních knih však tento údaj přenesen nebyl.¹⁶ Samotná mince je označena takto: *Groš pražský – mince česká asi Václav II. 1283–1305*.

S analyzovaným depotem tedy můžeme spojit celkem 22 ražeb v někdejší kostelecké sbírce a všechny jsou v současnosti uloženy v královéhradeckém muzeu. Zde jsou po zpracování vedeny pod inventárními čísly N/N 27975–27996 (obr. 1). Jedná se přitom o jediné mince z daného nálezu, u nichž aktuálně známe uložení.

ČECHY, Václav IV. (1378–1419)

Mincovna: *Kutná Hora*, AR pražský groš

Lit.: *Hána 2003*, typ I.a/?.¹⁷

1. 2,986 g; průměr min./max. 26,1/26,7 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27975)

Lit.: *Hána 2003*, typ V.1/?.

2. 2,539 g; průměr min./max. 27,0/27,6 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27977)

¹³ Ferdinand Vogel byl starostou obce Čestice v letech 1883–1919. Viz *Voda – Vondráček – Charvát 2006*, s. 101 a 106.

¹⁴ *Brádle 2020*, s. 152–153.

¹⁵ *Převodní seznam Hradec Králové*.

¹⁶ *Přehled inventarisace Kostelec*, s. 16, č. 44 (3406); *Inventář mincí Kostelec*, nestr., č. 44 (3406).

¹⁷ Za pomoc s určením pražských grošů Václava IV. z nálezu z Chlumu děkují Ing. Jirřimu Hánovi, Ph.D.

Lit.: *Hána 2003*, typ VII.a/1, dřík v N na aversu dole.

3. 2,686 g; průměr min./max. 27,6/28,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27976)

Lit.: *Hána 2003*, typ VIII.d/1 nebo 2.

4. 2,769 g; průměr min./max. 27,1/27,8 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27978)

Lit.: *Hána 2003*, typ IX.d/2.

5. 2,786 g; průměr min./max. 28,2/29,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27982)

6. 2,418 g; průměr min./max. 26,7/27,9 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27983)

Lit.: *Hána 2003*, typ IX.e/3.

7. 2,638 g; průměr min./max. 27,2/28,2 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27979)

Lit.: *Hána 2003*, typ (VII-IX?).

8. 2,747 g; průměr min./max. 25,8/27,2 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27980)

Lit.: *Hána 2003*, typ X-XIV.c.

9. 2,703 g; průměr min./max. 25,5/27,5 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27981)

DOLNÍ RAKOUSY, Albrecht III. (1365–1395)

Mincovna: *Vídeň*, AR fenik se čtyřrázem, po roce 1388

Lit.: *Radoměřský 1967*, s. 131, č. VI.5; *CNA I*, s. 312, č. Fa2, Taf. 83:Fa2.

10. 0,538 g; průměr min./max. 13,2/14,6 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27985)

Albrecht V. (1411–1439)

Mincovna: *Vídeň*, AR fenik se čtyřrázem, od roku 1427, případně již dříve?

Lit.: *Radoměřský 1967*, s. 133, č. VI.15; *CNA I*, s. 313, č. Fa6, Taf. 83:Fa6.

11. 0,495 g; průměr min./max. 13,5/15,7 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27984)

12. 0,496 g; průměr min./max. 13,8/15,9 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27986)

13. 0,507 g; průměr min./max. 12,7/15,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27987)

Lit.: *Radoměřský 1967*, s. 133, č. VI.17; *CNA I*, s. 313, č. Fa6var., Taf. 83:Fa6var.

14. 0,586 g; průměr min./max. 12,5/15,5 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27988)

Fridrich V. (III.) (1439–1452)

Mincovna: *Vídeň*, AR fenik se čtyřrázem

Lit.: *Radoměřský 1967*, s. 134, č. VI.21; *CNA I*, s. 313, č. Fa8, Taf. 83:Fa8.

15. 0,507 g; průměr min./max. 14,2/16,1 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27989)

ŠTÝRSKO, Arnošt (1406–1424)

Mincovna: *Štýrský Hradec*, AR fenik se čtyřrázem

Lit.: *Radoměřský 1967*, s. 136–137, č. VI.32; *CNA I*, s. 325, č. Fb2, Taf. 87:Fb2.

16. 0,551 g; průměr min./max. 14,0/16,6 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27990)

SALZBURG, arcibiskupství, **Fridrich IV.** (1441–1452)

Mincovna: *Salzburg*, AR fenik se čtyřrázem, asi z let 1443–1450?

Lit.: *Radoměrský 1967*, s. 141, č. VII.8; *CNA I*, s. 34, č. A63, Taf. 4:A63; *Emmerig 2007*, s. 426, č. S–13.3, Taf. XXX:S–13.3.

17. 0,449 g; průměr min./max. 14,1/15,7 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27991)

BAVORY-MNICHOV, **Arnošt** (1397–1438) a **Vilém III.** (1397–1435)

Mincovna: *Mnichov*, AR fenik se čtyřrázem, z let 1406–1435

Lit.: *Radoměrský 1967*, s. 145–146, č. VIII.9; *Emmerig 2007*, s. 319, č. BM–13.1, Taf. XVI:BM–13.1.

18. 0,529 g; průměr min./max. 14,7/16,6 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27992)

Arnošt (1397–1438) a **Adolf** († 1441)

Mincovna: *Mnichov*, AR fenik se čtyřrázem, z let 1435–1438

Lit.: *Radoměrský 1967*, s. 147–148, č. VIII.22; *Emmerig 2007*, s. 322, č. BM–14.3, Taf. XVIII:BM–14.3.

19. 0,408 g; průměr min./max. 14,8/17,0 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27993)

BAVORY-LANDSHUT, **Jindřich XVI.** (1393–1450)

Mincovna: *Landshut*, AR fenik se čtyřrázem, z let 1406–1450

Lit.: *Radoměrský 1967*, s. 150, č. VIII.42; *Emmerig 2007*, s. 241, č. BL–12.7, Taf. IX:BL–12.7.

20. 0,461 g; průměr min./max. 14,3/17,2 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27994)

Lit.: *Radoměrský 1967*, s. 151, č. VIII.44; *Emmerig 2007*, s. 242, č. BL–12.8, Taf. X:BL–12.8.

21. 0,632 g; průměr min./max. 15,4/17,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27995)

AUGSBURG, biskupství, **Burkhard** (1373–1404) – **Petr ze Schaumburgu** (1424–1469), společně s městem

Mincovna: *Dillingen*, AR fenik se čtyřrázem

Lit.: *Steinhilber 1955*, s. 135, č. 164, Taf. IX:164; *Radoměrský 1967*, s. 161, č. XIII.1.

22. 0,322 g; průměr min./max. 13,2/14,7 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27996)

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

Obr. 1. Chlum u Rašovic – nález mincí (čísla obrázků odpovídají položkám katalogu; zvětšeno; foto P. Kopecká).

Zrevidovaná část nálezů z Chlumu obsahuje grošové a drobné mince, které se liší svou proveniencí. V případě prvních je v ní zastoupeno devět domácích pražských grošů Václava IV. (1378–1419; kat. č. 1–9), zatímco nějaké zahraniční chybí. Druhou skupinu reprezentuje 13 naopak cizích fenikových ražeb se čtyřhrázem (kat. č. 10–22) a neobjevují se tu žádné české. Do tohoto rámce dobře zapadá i několik kusů, které v minulosti v týništském muzeu prohlédl J. Šůla. Všech šest představovaly feniky a půlfeniky z rakouských zemí a oblasti Bavor.¹⁸ Jestli se v depotu původně vyskytovala i domácí drobná mince (v úvahu přicházejí hlavně peníze se lvem) nebo nějaké zahraniční groše (nejpravděpodobněji míšeňské), se při absenci informací o většině hotovosti asi již nedozvíme.

Z chronologického hlediska tvoří dostupné mince kompaktní soubor, jenž obsahuje nominály z poslední čtvrtiny 14. století a z 15. století. V případě grošů Václava IV. tu je jedním exemplářem zastoupen jejich první typ (kat. č. 1), který obrazově navazuje na ražby Karla IV. (1346–1378) a jehož produkci můžeme klást na samotný počátek Václavovy vlády. Z drobných mincí patří k nejstarším dolnorakouský fenik Albrechta III. (1365–1395) ražený v době po roce 1388 (kat. č. 10). Teoreticky ještě dříve mohl vzniknout augsburský fenik (kat. č. 22), jenž je datován do širokého období počínajícího episkopátem Burkharda (1373–1404) a končícího Petrem ze Schaumburgu (1424–1469). Mezi mincemi prohlédnutými J. Šulou je zmíněn výskyt jednoho bavorského feniku, který byl určen jako ražba Štěpána II. (1347–1375). Šlo by tak o vůbec nejstarší známý kus z nálezů z Chlumu. Toto přiřazení tradičně se objevující v literatuře však bylo novým badáním změněno a daný typ je dnes spojován až s osobou Jana II. (1375–1397) a počátek jeho produkce předpokládán asi v letech krátce před rokem 1392.¹⁹ Tím se ocitáme ve stejné časové rovině jako v případě dolnorakouského feniku Albrechta III.

Při stanovení nejmladších ražeb nehrají domácí pražské groše žádnou roli, jedná se pouze o záležitost drobných zahraničních nominálů. Mezi ražbami v královéhradeckém muzeu mohl nejpozději krátce po roce 1450 vzniknout vídeňský fenik Fridricha V. (III.; 1439–1452; kat. č. 15) a patrně také salzburský fenik Fridricha IV. (1441–1452; kat. č. 17). V případě toho druhého dříve literatura připouštěla, že byl ražen až za Zikmunda I. (1452–1461). V současné době je ale kladen přibližně do let 1443–1450 (?).²⁰ S možností výroby až v samém závěru první poloviny 15. století musíme podle stávajících názorů počítat u bavorsko-landshutských feniků Jindřicha XVI. (1393–1450), jež jsou široce datovány do let 1406–1450 (kat. č. 20–21). A opomenout nesmíme ani augsburský exemplář (kat. č. 22), opět vzhledem k jeho široké dataci. Mezi ražbami, které prohlédl J. Šůla v týništském muzeu, je uveden další bavorsko-landshutský fenik Jindřicha XVI. kladený do let 1406–1450 a rovněž vídeňský půlfenik Fridricha V. (III.). Obě známé části depotu si tak časově odpovídají i s ohledem na nejmladší složku.

¹⁸ Šůla 1966, s. 41, č. 73.

¹⁹ Emmerig 2007, s. 313, č. BM-1.

²⁰ Radoměrký 1967, s. 140–141, č. VII.8; CNA I, s. 33–34, č. A63; Emmerig 2007, s. 425, č. S-13.

Protože neznáme všechny na Chlumu objevené ražby, nemůžeme s jistotou říci, kdy se utváření příslušné hotovosti uzavřelo a kdy se ocitla v zemi. Mezi ztracenými kusy mohly figurovat i nominály mladší než ty zastoupené v dochovaném torzu. Na jeho základě lze konstatovat, že hrneček s mincemi byl ukryt nejdříve ve 40. letech 15. století. V úvahu však přichází, že se tak mohlo stát teprve někdy po roce 1450. Dochované mince jsou obvyklou součástí českých depotů uložených ještě v 60. letech 15. století a objevují se i v těch, které byly uschovány na začátku jagellonského období (od 1471). V tuzemských nálezech z širší doby kolem roku 1450 bývají běžně zastoupeny Václavovy pražské groše i cizí fenikové ražby různé provenience. Je možné tak dát částečně za pravdu stručné zmiňce Josefa Petřtyla, která soubor hodnotí jako typický nález mincí. Jen jeho ukrytí nenáleží do jím předpokládaných prvních desetiletí 15. století, ale až do období po husitských válkách, které bylo nejen v oblasti Rychnovska značně neklidné, což se mělo odrazit v častějším výskytu peněžních depotů v tomto regionu.²¹

Popsaná skladba zbytku nálezu příliš nekoresponduje s některými výše uvedenými písemnými zmínkami o něm. Jestliže pomíneme jen velmi nepravděpodobnou variantu, že se týkají více objevů mincovních souborů z různých dob, tak v depotu z Chlumu nefigurovaly žádné ražby Václava II. (1278/1283–1305). Nešlo o peníze datované do roku 1297 ani jeho pražské groše. Taktéž se v něm nevyskytovaly cizí feniky ze začátku 14. století či vídeňské krejčary z roku 1560. Všechny tyto informace musíme pokládat za zmatečné a jednoznačně ukazují, jaká obezřetnost je nutná při práci se starými písemnými zprávami. Ačkoliv v případě analyzovaného souboru čerpáme údaje především z muzejních záznamů, nesmíme zapomínat na fakt, že v mnoha institucích nepůsobil nikdo, kdo by se numismatikou blíže zabýval, z čehož pramení chybné popisy v příslušné dokumentaci. Kdybychom nemohli správnost ověřit na vlastních mincích, snadno bychom dospěli k chybným závěrům.

Na první pohled by však variantu více depotů nalezených na Chlumu podpořovaly v pramenech různě uváděné roky objevů. K tomu je potřeba dodat, že dva z nich (1910 a 1920) nepůsobil příliš věrohodně. Zápis v rašovické obecní kronice totiž vznikl až se značným časovým odstupem a totéž platí pro údaj publikovaný J. Šúlou na základě neznámého pramene v týništském muzeu, které v době nálezu ostatně ještě ani neexistovalo. Fungovalo naopak to v nedalekém Kostelci nad Orlicí, jenže obě dříve citované tamní evidenční knihy byly také vytvořeny až se značným časovým odstupem od roku v nich uvedeného (1915). Míra důvěry v tuto dataci by tedy v zásadě neměla být větší než v ty předešlé. Jediné, co jí na důvěryhodnosti přidává, jsou zachované staré podložní lístky k mincím. Z nich bylo do knih datování částečně přepisováno. Díky nim se můžeme se značnou mírou pravděpodobnosti přiklonit k závěru, že hotovost nalezená na Chlumu byla skutečně vykopána v roce 1915, a to konkrétně 10. dubna.

Na závěr tohoto příspěvku nám zbývá ještě se vyjádřit k lokalizaci nálezu. Díky zápisu v rašovické obecní kronice víme, že mělo jít o paseku někde „při Bartošově hranici“. ²² Bohužel ten k jejímu umístění už nic bližšího neuvádí. Z pohledu tehdej-

²¹ Petřtyl 1970, s. 54–55.

²² Pamětní kniha Rašovice, s. 18.

šího zapisovatele mohlo jít o všeobecně známé místo, které nebylo potřeba nijak konkretizovat, nebo se pro něho nejednalo o důležitou informaci. V současnosti bychom ji však uvítali, neboť povědomí o umístění lokality se v průběhu doby ztratilo. Protože zalesněné partie Chlumu se rozkládají na katastrech Rašovic, Olešnice i Čestic, nešlo by jen na základě záznamu v kronice vyloučit ani jeden z nich. Naštěstí nám alespoň trochu pomůže dopis J. Runkase, který objev lokalizuje na katastrální území Rašovic. Zdrojem této informace byl K. Hloušek. Ačkoliv se zde uvádí, že dotyčný si místo nálezu pamatuje, omezuje se pouze na uvedení katastru.²³

Na správnost tohoto údaje ukazují popisky parcel na indikačních skicách, vzniklých v rámci mapování stabilního katastru. Zatímco v případě Čestic a Olešnice se mezi zaznamenanými vlastníky pozemků s žádným Bartošem neseťkáváme, tak u Rašovic je jako někdejší majitel u jejich celé řady poznamenan Franz Bartosch. Uveden je u lesních parcel č. 96, 102, 105 i 129 a navíc u některých přilehlých nelesních pozemků.²⁴ Lze do jisté míry předpokládat, že někde tady je třeba onu „Bartošovu hranici“ hledat. Stále se však jedná o poměrně velkou plochu. Situaci dále komplikuje v kronice zapsaný výraz „při“. Nevíme totiž, jakou vzdálenost od lokality vlastně označuje. Taktéž netušíme, zda jím bylo míněno vně, nebo uvnitř té či oné parcely. Veškerá další snaha o stanovení přesnější lokalizace nálezů zatím k pozitivnímu výsledku bohužel nevedla.²⁵

Prameny

Archiv numismatika Hradec Králové: Archiv – numismatika. Muzeum východních Čech v Hradci Králové.

Inventář mincí Kostelec: Inventář sbírky mincí muzea v Kostelci nad Orlicí. Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, kniha č. 23.

Pamětní kniha Rašovice: Pamětní kniha obce Rašovic. Díl I (1927–1965). Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, fond Archiv obce Rašovice, ukl. č. 272, kniha č. 2031, inv. č. 1.

Přehled inventarisace Kostelec: Přehled inventarisace jednotlivých odborů musejních sbírek muzea v Kostelci nad Orlicí. Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.

Převodní seznam Hradec Králové: Převodní seznam č. 6 k přírůstkovým číslům H317–318/1987. Muzeum východních Čech v Hradci Králové.

Zpráva muzeum Týniště: Zpráva Čapkova Újezdního Musea v Týništi n. Orl. za leta 1953–1954. Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, fond Čapkovo muzeum Týniště nad Orlicí, složka Činnost muzea 1945–1975, karton č. 16, inv. č. 196/3.

²³ *Archiv numismatika Hradec Králové*, dopis z 31. května 1964. Jen pro doplnění můžeme říci, že J. Runkas zaznamenal také obecný popis podoby mincí, jež se v rodině Hlouškových v minulosti nacházely: *byly šedé, slabý plíšek stříbrný, tvar nepravidelný a nějaká hlava na jedné straně vyražena.*

²⁴ Viz *Indikační skici Čechy, 0997-1 Čestice, 5446-1 Olešnice a 6445-1 Rašovice*. Online.

²⁵ Za pomoc při snaze o lokalizování místa objevu mincí bych rád poděkoval všem zúčastněným, a jmenovitě panu Bohumilu Ptáčkovi.

Literatura

- Brádle, V. 2020:* Poznámky k numismatickým sbírkám muzeí Rychnovska I (Městské muzeum v Kostelci nad Orlicí). Orlické hory a Podorlicko 27/1–2, s. 147–156.
- Brádle, V. 2023:* Poznámky k numismatickým sbírkám muzeí Rychnovska III (Čapkovo újezdni muzeum v Týništi nad Orlicí). Orlické hory a Podorlicko 30/1–2, s. 141–151.
- CNA I: Koch, B. 1994:* Corpus Nummorum Austriacorum. Band I. Mittelalter. Wien.
- Emmerig, H. 2007:* Bayerns Münzgeschichte im 15. Jahrhundert. Münzpolitik und Münzprägung der bayerischen Herzogtümer und ihrer Nachbarn von 1390 bis 1470. Teilband 1–2. München.
- Hána, J. 2003:* Pražské groše Václava IV. z let 1378–1419. Plzeň.
- Petrtyl, J. 1970:* Historická dokumentárnost nálezů mincí v oblasti Orlických hor a jejich podhůří. Orlické hory a Podorlicko 3, s. 45–70.
- Procházka, K. 2001:* Historie a osud Týništského muzea. Zpravodaj města Týniště nad Orlicí, květen, s. 13–14.
- Radoměrský, P. 1967:* Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna. Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie 21, s. 109–191.
- Steinhilber, D. 1955:* Geld- und Münzgeschichte Augsburgs im Mittelalter. Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte 5–6 (1954–1955), s. 5–142.
- Šůla, J. 1966:* Příspěvky k soupisu nálezů mincí v severovýchodních Čechách 1. Fontes Musei Reginaehradecensis 3. Hradec Králové.
- Voda, J. – Vondráček, P. – Charvát, M. 2006:* Historie obce Čestice. Čestice.

Internetové zdroje

- Indikační skici Čechy, 0997-1 Čestice.* Národní archiv. Online. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?type=skicic&idrastru=HRA081018400>. [Cit. 2025-10-02].
- Indikační skici Čechy, 5446-1 Olešnice.* Národní archiv. Online. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?type=skicic&idrastru=HRA544018400>. [Cit. 2025-10-02].
- Indikační skici Čechy, 6445-1 Rašovice.* Národní archiv. Online. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?type=skicic&idrastru=HRA381018400>. [Cit. 2025-10-02].

Summary

The Coin Hoard from Chlum u Rašovic (Rychnov nad Kněžnou Distr.) Revisited

The numismatic collection of the Museum of East Bohemia in Hradec Králové contains 22 pieces from the coin hoard found on the Chlum Hill (inv. nos. N/N 27975–27996). They were discovered somewhere on a forest clearing near a place called “Bartoš’s Limit” in the cadastral area of Rašovice near Týniště nad Orlicí. The sources regarding the year of discovery are inconsistent, the most likely date being April 10, 1915. The coins were buried in a ceramic vessel and after its discovery, they were dispersed among several people. A small part of the find was donated to the school collection in Rašovice and later transferred to the museum in Týniště nad Orlicí. However, they were stolen from there along with other items and have not been preserved. The other part of the find came to the museum in Kostelec nad Orlicí, and after its closure, it was transferred to the museum in Rychnov nad Kněžnou and finally to the museum in Hradec Králové. The 22 specimens described above are the only pieces surviving from this find whose location is currently known.

These are groschen and pennies from the last quarter of the 14th and the 15th centuries of various provenance. The first denomination is represented by nine domestic Prague groschen of Wenceslas IV (1378–1419; cat. nos. 1–9); while the second group comprises 13 foreign four-strike pennies (cat. nos. 10–22). Since the complete content of the hoard remains unknown, the *tpq* of closing the hoard is difficult to determine. The missing part of the hoard might have contained also later denominations than those present in the preserved torso. Based on this part, it can be concluded that the container with coins was not buried earlier than in the 1440s. However, it could also have happened after 1450, at the very least in the 1470s.

PhDr. Vojtěch Brádle
Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Eliščino nábřeží 465, 500 03 Hradec Králové
v.bradle@muzeumhk.cz